

BAKARA, 83-105

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ
وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا
قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنْتُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٨٣﴾

83. “Hani biz, İsrailoğulları’ndan; «Sadece Allah’a kulluk edeceksiniz, ana-babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara iyilikte bulunacaksınız!» diye söz almış ve «İnsanlara güzel söz söyleyin, namazı hakkıyla kılın, zekâtı verin!» diye emretmiştik. Sonra (ey İsrailoğulları) sizden pek azı müstesna, sözünüzden döndünüz ve hâlâ yüz çevirmeye devam ediyorsunuz.”

Tefsir:

Rasûlullah (s.a.v) Medîne-i Münevvere’ye hicret edince orada ilk defâ yahûdilerle karşılaştı. Medîne’deki yahûdiler, zâlimlik ve kıskançlıkları sebebiyle Allah Rasûl’ne karşı şiddetli bir düşmanlığa kalkıştılar ve çeşitli entrikalar çevirdiler. Bu sebeple Bakara sûresi; yahûdilerin durumu, soruları ve onların tarafını tutan münâfiklarla, ibadet ve muâmelâta dâir hükümler etrafında şekillenmiştir.

Cenâb-ı Hak, başta umûmî olarak bütün insanları İslâm’a dâvet ettikten sonra, husûsiyle İsrailoğulları’nı dâvete büyük ehemmiyet vermiştir. Neredeyse sûrenin yarısından fazlasını kapsayan geniş bir bölümde Benî İsrâil’e bazen nimetlerini, bazen verdikleri sözleri, bazen âhireti ve azabı hatırlatmış, zaman zaman öğüt ve tavsiyelerde bulunmuş, peygamberleriyle aralarında geçen hâdiseleri zikretmiş, onlara verdiği fırsatları ve yaptıkları isyanları defalarca affettiğini dile getirmiştir. Yine, içine düştükleri isyân ve sapıklıklardan ve bunların neticesinde zaman zaman ibret olsun diye uğratıldıkları cezâlardan bahsetmiştir. Yeri geldikçe Allah ve âhiretle ilgili yanlış iddialarına susturucu cevaplar vermiş ve onları insafli davranarak hakkı kabule dâvet etmiştir.

Kur’ân’ın yahûdiler hakkında bu kadar çok bilgi vermesinin sebebi, onların mukaddes kitapları Tevrat’ı tahrif etmeleri ve Rasûlullah (s.a.v) Efendimiz’in hak peygamber olduğunu bildikleri hâlde bunu gizleyip yalan yanlış hezeyanlarda bulunmalarıdır.

Kur’ân-ı Kerîm, Bakara sûresinde, evvelâ İsrailoğulları’na tuttıkları yolun yanlışlığını tafsilatlı bir şekilde beyan ettikten sonra, tâkip etmeleri gereken yolu

göstermiş ve İslâm ahkâmını anlatmaya başlamıştır. Tıpkı, tarlasıyla meşgul olan bir çiftçi gibi... Çiftçi, tohumunu ekmeden yahut elindeki fideyi dikmeden evvel, tarlasındaki dikenleri ve zararlı otları temizler. Hikmetle hareket eden bir dâvâ adamı da önce, ruhları bâtil ve fesattan vazgeçirmeli, sonra hak ve hidâyet yoluna sevketmelidir. Yâni def-i mefsedet, celb-i menfaatten evlâdır.

Kur'ân-ı Kerîm, bütün bu konuları işlerken, insanı hayran bırakan mucizevî üslubuyla, bazen yahûdilere doğrudan hitap eder, bazen sözü gıyaplarında devam ettirir, bazen de aralarda mü'minlere hitap ederek tavsiyelerde bulunur. Böylece âhenkli ve hareketli bir üslûb ile insanları sıkmadan en mühim mes'eleleri anlatır.

83. Bu âyette hitap, başta olduğu gibi yeniden İsrailoğulları'na yöneltilmiş, doğru yoldan sapmalarına yeni örnekler verilmiş ve atalarının isyânı üzere devam ettiklerine dikkat çekilmiştir. Hâl-i hazırdaki yahûdilerin kötü vasıflarından bahsedilerek, onların çirkin işleri ve sözleri muhtelif vesilelerle beyan edilmiştir. Öyle ki, artık onların îman edeceğine kimsenin ümîdi kalmamıştır. Bu sûrede sayılan kötü vasıfların bir kısmı muhatap alınan yahûdilere mahsus iken, bir kısmı da atalarıyla, hristiyan ve putperestler arasında müşterektir.

Âyet-i kerîmedeki ifadeler haber şeklinde gelmekle birlikte, taleb ve emir mânâsı ihtivâ etmektedir. Bu şekilde “yapmazsınız” deyip “yapmayın” mânâsını kastetmek, daha tesirli ve tekitli bir üsluptur.

Âyette ifade edilen ve yahûdilerden mîsâk alındığı bildirilen maddeler, aynı zamanda İslâm'ın da esasları ve hükümleri arasında yer alır. (Bkz. Nisâ, 36; En'âm, 151-153; İsrâ, 23-39; Tirmizî, Tefsîr, 17/3144; Nesâî, Tahrîmü'd-Dem, 18/4075)

“Sadece Allah'a ibadet etme” emri aslında bütün insanlara âittir ve onlar bunun için yaratılmışlardır. (Enbiyâ, 25; Nahl, 36) Allah'a âit olan bu hak, hakların en üstünü ve en azametlisidir. Sonra mahlûkâtın hakkı gelir. Yaratıklar içinde ise en mühim hak, **anne-babaya** âittir. Bu sebeple Kur'ân'ın pek çok yerinde ve hadislerde Allah'ın hakkı olan “şirk koşmamak”tan hemen sonra anne-baba hakkı zikredilir. Cenâb-ı Hak bizi yaratmış, anne-babamız da dünyaya gelmemize vâsıta olmuş, büyük bir ihtimamla bizi büyütüp terbiye etmiştir. Dolayısıyla, âlimlerin ekseriyeti, kâfir bile olsa, şirk koşmayı emretmediği müddetçe, anne-babaya hürmet ve itaat etmenin zarûrî olduğu hususunda ittifak etmişlerdir.

Anne-babadan sonra **akrabaya iyilik** gelir. Dinimiz sıla-i rahim denilen akraba ile münâsebetleri devam ettirip onlara yardımda bulunmayı ısrarla teşvik etmiş ve bu konuda vazgeçilmez haklar ve mesuliyetler koymuştur.

Yetimler, kendilerine bakacak babaları olmayan küçük çocuklardır. Yetimlere iyilik ve yardımda bulunmak çok mühim bir ictimâî ibadettir. Bu sebeple pek çok âyet ve hadiste insanlar yetimlere bakmaya teşvik edilirler.

Yoksullar ise, kendileri ve âileleri için harcayacak bir şey bulamayan kişilerdir. Cenâb-ı Hak, yoksullara en güzel şekilde muâmele etmeyi, onlara iyilik ve ihsanlarda bulunmayı emretmektedir.

Cenâb-ı Hak, daha sonra insanlara güzel ve istifade edilecek söz söylemeyi, yumuşak ve tatlı bir lisanla konuşmayı, ince, kibar ve nâzik olmayı, mârufu emredip münkerden nehyetmeyi, insanların kusurlarını affedip olabildiğince müsahahalı davranmayı emretmektedir.

Cenâb-ı Hak, insanlara ihsân ile yani iyilikle muâmele etmeyi emrettikten sonra, yine insanlara güzel söz söylemeyi emrederek fiilî ve kavfî iyiliği büyük bir tenâsüp/uyum içinde bir araya getirmiştir. Yani insan hem lisânıyla hem de fülleyle ihsan üzere olmalı, devamlı iyilik düşünüp iyilik konuşmalı ve herkese güzel muâmele etmelidir. Daha sonra âyette, Allah'a ibadetle insanlara iyilik mevzûları birer misalle müşahhas hâle getirilerek namazın ikâme edilmesi ve zekâtın verilmesi emredilmiştir.

Allah Teâlâ, Benî İsrâîl'den bu şekilde ahd almış, ancak onlar, pek azı hâriç sözlerinden dönmüşlerdir. Sonradan gelen yahudiler de atalarının izini tâkip ederek aynı isyan hâlini devam ettirdikleri için, hitap onlara yöneltilerek; **“Sözünüzden döndünüz!”** buyrulmuş ve geçmişlerin yanlış davranışı bunlara da nisbet edilmiştir.

En son gelen ve “sübût” a delâlet eden isim cümlesiyle de yahûdilerin, ataları gibi sözlerinden dönmeye devam ettikleri ve bu kötü davranışı âdet hâline getirdikleri ifade edilmektedir. (Zemahşerî, I, 78; Âlûsî, I, 310)

Hatta yahûdiler insanlara verdikleri sözlerden döndükleri gibi doğrudan doğruya kendi hayatlarıyla alâkalı sözleri husûsunda da aynı şekilde davranmaktadırlar. Bunu beyân sadedinde şöyle buyrulur:

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ وَلَا تُخْرِجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٨٤﴾ ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِمْ بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَإِنْ يَأْتُواكُمْ أُسَارَىٰ فَفَادُوهُمْ وَهُوَ مُحْرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجَهُمْ أَفْتَرْتُمُونِ بَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضِ فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ

إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا
تَعْمَلُونَ ﴿٨٥﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا

هُم يُنصَرُونَ ﴿٨٦﴾

84. “(Ey İsrailoğulları!) **Yine bir vakit sizden «(haksız yere) birbirinizin kanını dökmeyeceksiniz, birbirinizi yurtlarınızdan çıkarmayacaksınız!» diye kesin bir söz almıştık. Sonra siz de bunu kabul etmiştiniz ve hâlâ bu ikrarınıza şahitlik ediyorsunuz.**”

85. “Siz öyle kimselersiniz ki, bütün bunlardan sonra hâlâ birbirinizi öldürüyor, içinizden bir kısmını yurtlarından çıkarıyor, kötülük ve düşmanlıkla onlara karşı yardımlaşıyorsunuz. Düşman elinde esir olarak size gelirse fidye verip onları kurtarmaya kalkıyorsunuz. Hâlbuki onları yurtlarından çıkarmak size haram kılınmıştı. Yoksa siz Kitab’ın bir kısmına îman edip bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz? Sizden öyle davrananların cezası dünya hayatında ancak rezil rüsvâ olmak; kıyamet gününde ise en şiddetli azaba itilmektir. Allah yaptıklarınızdan asla gafil değildir.”

86. “İşte onlar, âhireti verip dünya hayatını satın alan kimselerdir. Bu sebeple ne azapları hafifletilecek ne de kendilerine yardım edilecektir.”

Tefsir:

84. “Birbirinizin kanını dökmeyeceksiniz!” ifadesi şu mânâyâ gelir: “Kendi milletinizden olan insanları, akrabalarınızı ve din kardeşlerinizi öldürmeyin! Haksız yere adam öldürüp, buna karşılık kısas edilerek kendi canınıza kıymayın! Bir de kanınızı mübah kılacak günahlar işlemeyin!”

İsrâiloğulları da, Allah’ın Tevrat’taki emrini bilerek, kendileri ve birbirleri aleyhine şahit olacak şekilde Allah’a verdikleri misakı ikrar etmişlerdi. Önceki yahûdiler, bu mîsâkı kabul ederken birbirlerine şahit olmuşlardı, bugünküler de o misakın ikrar edildiğine şahitlik ederler.

85. Ancak yahûdiler yine sözlerinde durmamış, Allah’a verdikleri mîsâka riâyet etmemiş ve birbirlerini öldürmeye, yurtlarından çıkarıp sürgün etmeye ve kardeşleri aleyhine başkalarıyla ittifak kurup kötülük üzere yardımlaşmaya devam etmişlerdir.

Medîne’de Arap kabilelerinden Evs ve Hazreç kabileleri vardı. Bunlar putlara tapıyorlardı. Aralarında, son derece şiddetli bir düşmanlık vardı. Ayrıca,

Medîne’de üç yahûdi kabilesi bulunuyordu. Bunlardan bir kısmı Evs ile, diğerleri de Hazrec ile anlaşmıştı. Evs ile Hazrec savaşa tutuştuğunda, yahûdiler de müttefiklerinin yanında yer alır ve birbirleriyle savaşırlardı. Böylece dindaşlarını öldürür, kendi müttefikleri galip geldiğinde, karşı taraftaki yahûdileri esir alır, yurtlarından sürer, mallarını da yağma ederlerdi. Hâlbuki Allah Teâlâ, bütün bunları yasaklamıştı. Savaş bitince de karşı tarafa esir düşen dindaşları için fidye verip onları kurtarırlardı. Bu da Allah’ın onlara emri idi.

Yine bir yahudi kabilesi, diğer yahudi kabilesinden savaş esiri aldığında, onları ancak fidye karşılığında serbest bırakıyor ve Kitap’ta buna izin verildiğini söyleyerek kendilerini haklı çıkarmaya çalışıyordu. Fakat onlar, kitaplarının kendi kardeşleriyle savaşmamaları husûsundaki emrine uymuyorlardı. İşte Cenâb-ı Hak, yahûdilerin bu tür tenâkuzlarına dikkat çekerek: **“Yoksa siz, Kitab’ın bir kısmına îman edip bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz?”** buyurmaktadır.

Böyle Allah’ın emrine itaat etmeyen isyankârların âkıbeti, dünyada rezil rüsvâ olmak, âhirette de daha şiddetli bir azâba mâruz kalmaktır. Nitekim Medîne’deki yahûdi kabileleri, ihâneleri sebebiyle kimi sürülerek, kimi de katledilerek dünyadaki rezilliği tatmışlardır. Çünkü Cenâb-ı Hak, insanların yaptığı her şeyi görüp bilmektedir. O’nun ilminden hiçbir şey gizli kalmaz. Bütün söz ve fiilleri kaydeder ve karşılığını büyük bir adâletle verir.

86. Yahûdilerin dünya ve âhirette azâba uğratılmalarının en mühim sebebi, âhireti fedâ ederek dünyevî bir takım menfaatlerin peşine düşmeleridir. Onlar, ölüm ve ötesini düşünmez, âhiret için hazırlık yapmazlar. Bilâkis üç günlük dünya için her türlü fenâlığı yapar, beş on kuruş için Allah’ın kitaplarını bile tahrif ederler. Bir de kalkar, **“Bize, sayılı bir kaç gün dışında asla ateş dokunmaz”** derler. (Bakara, 2/80)

Böyle davrananlardan azabın kaldırılması bir tarafa, hafifletilmez bile. Onlara hiçbir sûrette yardım da edilmez. Çünkü hiçbir mâzeretleri kalmadığı gibi, işledikleri cürümler de had safhaya ulaşmıştır:

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ

وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِّقُوا

كَذَّبْتُمْ وَفَرِّقًا تَقْتُلُونَ ﴿٨٧﴾

87. **“Hiç şüphesiz biz Mûsâ’ya Kitab’ı ihsân ettik ve ondan sonra bir-biri ardınca peygamberler gönderdik. Meryem oğlu Îsâ’ya da apaçık mûcizeler lûtfettik ve onu Rûhu’l-Kudüs (Cebrâîl) ile kuvvetlendirdik. Artık ne za-**

man bir peygamber size, nefsinizin hoşlanmadığı bir şey getirirse hemen büyük yükü taslayacak, kimini yalanlayıp kimini de öldürecek misiniz?!”

Tefsir:

87. Cenâb-ı Hak, İsrâiloğulları'na bir nimet olarak Mûsâ (a.s.)'ı gönderdi ve ona Tevrat'ı verdi. Ondan sonra da pek çok peygamberler lutfetti. Bunlar Dâvûd, Süleyman, Uzeyr, İlyâs, Elyesea, Yunus, Zekeriyya, Yahya ve diğerleriydi. Aleyhimü's-selâm.

Daha sonra da İsâ (a.s.)'ı gönderip ona inkâr edilmesi mümkün olmayan apaçık mucizeler lutfetti. Onu Rûhu'l-Kudüs ile destekleyip kuvvetlendirdi.

“Rûhu'l-Kudüs” kelime olarak fevkalâde temizlik, nezahet, bereket rûhu ve mukaddes ruh mânâlarına gelip, Cebrâîl (a.s.)'ın bir ismidir. (Nahl 16/102; Şuarâ 26/193; Meryem 19/17)

Bu da gösteriyor ki, Rûhu'l-Kudüs, Hz. İsâ'nın şahsiyetinden bir parça değil, sadece onun destekleyicisidir. Şu hâlde hristiyanların, Rûhu'l-Kudüs'ü, İsâ (a.s.)'ın öz şahsiyetinin bir parçası gibi tasavvur etmeleri, batıl bir inançtır.

Cebrâîl (a.s), diğer peygamberlere de vahiy getirmiş olmakla birlikte Hz. İsâ'ya daha çok destek vermiştir. Hz. Meryem'e onun doğumunu müjdeleyen, Cebrâîl (a.s.)'dır. Hz. İsâ, onun nefhi (üflemesi) ile doğmuş, onun terbiye ve desteğiyle büyümüş, her nereye gittiyse Cebrâîl (a.s.)'ı yanında bulmuştur.

Allah'ın insanlara peygamber gönderme sünneti ve bilhassa bu konuda Benî İsrâîl'e yönelik lütufları hatırlatıldıktan sonra, Allah'a ve peygamberlerine isyanı âdet hâline getiren yahûdilerin inkâr ve zulümleri yüzlerine vurulmaktadır. Cenâb-ı Hak onları azarlayarak ve yaptıkları çirkinlikleri ayıplayarak şöyle sormaktadır:

Benim peygamberlerim, nefsinizin hevâsına uymayan ilâhî emirlerle geldiğinde, onlara tâbî olmayı kibrinize yediremeyip kafa tutacaksınız, sonunda bir kısmını yalanlayıp bir kısmını da öldürecek misiniz?

İsrâiloğulları'nın tarih boyunca yaptığı bundan ibarettir. Kendilerine gelen peygamberlere tâbî olmamış, onları yalanlamış, kimine hayat boyu zulmetmiş, kimini de şehîd etmişlerdir. Son Peygamber Rasûlullah (s.a.v) gelince yine kibirlenmişler, onu yalanlamakla kalmayıp şehîd etmeyi bile planlamışlardır. Zîrâ bu âyet-i kerimede, Peygamber Efendimiz'i öldürme azminde olduklarına açık bir işaret vardır.

Yahudiler, Cenâb-ı Hakk'ın o güzel nasihatlerine, dâvetlerine, acı tatlı hatırlatmalarına, îkaz ve azarlamalarına karşı küstahça cevap verdiler:

وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾ وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ
مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا
جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٨٩﴾ بِسْمَا اشْتَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ أَن
يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ بَغْيًا أَنْ يُنَزَّلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ فَبَاءُوا بِغَضَبٍ
عَلَى غَضَبٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٩٠﴾

88. “(Kibir ve istihzâ ile) «Kalplerimiz kılıflıdır, (söylediklerinizi anlamayız)» dediler. Hayır, bilakis küfür ve isyanları sebebiyle Allah onlara lânet etmiştir (yardım ve rahmetinden uzaklaştırmıştır). Bu sebeple pek az îman ederler.”

89. “Allah katından onlara ellerindeki (Tevrat)’ı tasdik eden bir kitap (Kur’ân) gelince, onu inkâr ettiler. Hâlbuki daha önce (bu kitabı getirecek peygamberi bekliyor ve onun hürmetine) inkârcılara karşı yardım talep ediyorlardı. (Tevrat’tan) tanıyıp bildikleri (hakîkat) kendilerine gelince, onu inkâr ettiler. Allah’ın lâneti o kâfirlerin üzerine olsun.”

90. “Kendi (ebediyet)lerini fedâ ederek karşılığında satın aldıkları şey, yani Allah’ın indirdiği (kitapları) inkâr etmeleri ne kadar kötü bir şeydir! Bunu da sırf, Allah’ın, kullarından dilediğine fazl u kereminden lütufta bulunarak (vahiy) indirmesine (haset ve) isyan ederek yapmışlardır. Böylece onlar, gazap üstüne gazaba uğradılar. Kâfirler için alçaltıcı bir azap vardır.”

Tefsir:

88. Bu âyetten 121. âyete kadar, yahûdilerin isyankâr tavırları anlatılarak bunlar on beş madde hâlinde sıralanmaktadır. (Draz, *en-Nebe*, s. 289-293)

Yahudiler, tarihte olduğu gibi Peygamber Efendimiz zamanında da inkâr ve inatlarını sürdürdüler. Kibir, inat ve önyargıyla hareket ederek, İslâm’ın hakikatini öğrenmeden reddetme yoluna gittiler. Rasûlullah (s.a.v) Efendimiz’in dâvetine karşı alaycı bir ifade ile; “Kalplerimiz perdelidir, kilitlidir, kaşarlanmıştır, söylediklerinden bir şey anlamıyoruz” dediler. Bu tavırlarıyla; “Kendi dinimize o

kadar bağılıyız ki, bizi inancımızdan uzaklaştıracak hiçbir sözü, üzerinde düşünmeye değer bile görmeyiz, hemen reddederiz” demek istiyorlardı.

Bir de böylece kalplerinin ilimle dolu olduğunu, başkalarının bilgisine ihtiyaç duymadıklarını ve bundan müstağnâ olduklarını hissettiriyorlardı. Ehl-i kitap olmaları sebebiyle her şeyi kendilerinin bildiğini zannediyor ve semâvî bilgilerin yegâne mercii olduklarına inanıyorlardı. Yani onların ayağını kaydıran en büyük hastalık, şeytanı itaatten uzaklaştıran “**kibir**” idi.

Cenâb-ı Hak, yahudilerin bütün iddiâlarını reddetti. İmân etmeyişlerinin, dinlerine bağlılıkları veya ilimleri sebebiyle değil, küfürde ısrar etmeleri neticesinde Allah’ın yardım ve rahmetinden mahrum kalmaları yüzünden olduğunu bildirdi. Bu tabiatları sebebiyle yahudilerden imân eden kimse pek azdır. Cenâb-ı Hak şöyle buyurur:

“Sözlerinden dönmeleri, Allah’ın âyetlerini inkâr etmeleri, haksız yere peygamberleri öldürmeleri ve «Kalplerimiz kılıflıdır» demeleri sebebiyle (onları lânetledik, başlarına türlü belâlar verdik. Onların kalpleri kılıflı değildir), tam aksine küfürleri sebebiyle Allah o kalpler üzerine mühür vurmuştur; pek azı müstesna artık imân etmezler.” (Nisâ 4/155)

Kalbin kilitli olması; taassubu, ön yargıyı ve kendine güvensizliğin bir neticesi olarak yeniliğe ve farklı fikirlere kapalı olmayı da ifade eder. İlâhî rahmet ve hidâyetten uzaklaşan insanlar, bu tür hastalıklara mübtelâ olurlar.

89. Yahudiler son derece akıl ve mantık dışı bir davranışta bulunmuşlardır. Çünkü onlar, kendi kitaplarını tasdik eden ve aynı şeylerden bahseden Kur’an-ı Kerîm’i, bile bile inkâr etmişlerdir. Hâlbuki onlar, Âhirzaman Nebîsi’nin geleceğinden bahsediyor, bunu insanlara haber veriyor ve onunla kuvvetlenip düşmanlarını mağlup edecekleri zamanı bekliyorlardı. Hatta onun hürmetine Allah’tan, düşmanlarına karşı yardım istiyor ve onun bir an evvel gelmesi için dua ediyorlardı.

İbn-i Abbâs -radıyallâhu anh- şöyle anlatır:

Hayber yahûdileri ile Gatafan kabilesi arasında savaş vardı ve Hayber yahûdileri ne zaman Gatafan’la karşılaşsalar yeniliyorlardı. Sonunda:

“Ey Allah’ımız! Âhir zamanda göndermeyi vaad ettiğin o ümmî peygamber hakkı için senden bizi muzaffer kılmanı istiyoruz!” duâsına sığınmayı kararlaştırdılar ve Gatafan’la karşılaşınca bu duâyı yaptılar.

Savaşın neticesinde Gatafan’ı bozguna uğrattılar. Fakat duâlarında vesîle edindikleri Hz. Muhammed (s.a.v), peygamber olarak gönderilince onu inkâr etti-

ler. Bunun üzerine Allâh Teâlâ, Bakara sûresinin 89. âyet-i kerîmesini vahyetti.
(Kurtubî, II, 27; Vâhidî, s. 31; Hâkim, II, 289/3042)

Mevlânâ Hazretleri bu hususta şunları şunları söyler:

“Karamsarlığı bırak, ümitsiz olma! Sayısız ümit kapısı vardır. Cihan güneşlerle dolu iken karanlıklara gitme!

Eğer kulak verirsen, gönlün seni gönül ehilleri tarafına çeker. Bedenine sorarsan da seni su ve çamur zindanına hapsedmek ister.

Öyleyse bir gönül dostunun sohbetiyle kalbini gıdâlandır! Vakit kaybetmeden, makamı yüce bir Allah dostundan seni Allah’a yöneltmesini iste! Bir gönül ehlinin eteklerine sınıksı sarıl ki, onun himmeti seni zilletten kurtarsın, yüceliğe eriştirsin.

İncil’de, Hz. Mustafâ’nın, o peygamberler şâhının, o safâ denizinin vasfı vardır. (Ona salât ü selam olsun!) Şemâli, durumu, savaşları, orucu ve yiyip içmesi yazılıydı. Hristiyanlardan bir kısmı İncil okurken onun adı ve sıfatları gelince, sevap kazanmak için o şerefli ismi öperler, o yüce vasfa yüzlerini sürerlerdi. Fitne (Roma zulmü) koptuğu zaman, bunlar o kargaşalıktan emin kaldılar, tehlikesiz ve zararsız kurtuldular. Cenab-ı Ahmed’in bu şerefli isminin himâyesine sığındıkları için, hristiyan beylerinin ve yahûdi vezirin kötülüklerinden korundular. Sonra onların nesilleri de çoğaldı. Ahmed’in nuru onların dostu ve yardımcısı oldu.

Hıristiyanlardan bir başka topluluk, Cenâb-ı Ahmed’in şerefli ismine hürmet etmezlerdi. Hor tutarlardı. Bunlar da, bütün görüşleri ve davranışları hayırsız olan vezirin fitnesiyle hor ve hakir oldular. Dinlerini ve yollarını karmakarışık ettiler, fesada uğradılar.

Cenâb-ı Ahmed’in sadece ismi bu sûretle yardım ederse, O’nun peygamberlik nûrunun kendisi acaba nasıl yardım eder? O Ahmed ism-i şerîfî, bir insana böyle muhkem bir kale olursa, o Rûhu’l-Emîn’in bizzat kendisi acaba ne olur?”
(Mevlânâ, Mesnevî, c. I, beyt: 750-765)

Hâsılı, Son Peygamber’in geleceğinden bahsedip dururken, o kendilerinden çıkmadığı için, bile bile ve inatla inkâra sapanan yahudiler, Allah’ın lânetine uğradılar.

90. Yahudilerin bu mantık dışı tavrı, Allah’ın taksimine rızâ göstermeyip, îtiraz etme mânâsı taşımaktadır. Onları bu alçaklığa iten sebep de içlerinde kaynayan haset duygusu olmuştur. Târih boyunca pek çok peygamber onların soyundan geldiği için yine öyle olacağını düşünüyor, hatta buna kesin gözüyle bakıyorlardı. Peygamber Efendimiz, İsrâiloğulları’ndan değil de İsmâil (a.s)’in neslinden gelince, bunu kıskanarak azgınlığa ve taşkınlığa saptılar. Efendimiz’in peygamberliği-

ne ve getirdiği kitaba iman etmediler. Bu küfürlerinin karşılığı ise onların ebedî olarak cehennem azâbına mâruz kalmalarıdır. Haset ve küfürleri sebebiyle düştükleri bu acı âkıbet ne kötüdür. Zira daha önce uğradıkları ilâhî gazaptan, Peygamberimiz'e iman ederek kurtulabilecekken, inkârları sebebiyle bir gazaba daha uğradılar ve ebedî olarak cehennemde kalmaya müstahak oldular. İstikballerini ve âhiretteki ebedî saâdetlerini satarak, karşılığında zillet, meskenet ve gazab-ı ilâhîyi satın aldılar. Ne kötü bir alışveriş!

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا نُوْمِنُ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٩١﴾ وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَى بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿٩٢﴾ وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمْ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمَعُوا قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَأَشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ قُلْ بِئْسَمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيْمَانُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٩٣﴾

91. “Onlara, «Allah’ın indirdiği (kitaplara) îman edin!» denilince, «Biz sadece bize indirilen (Tevrat’a) inanınız!» deyip, ondan sonra gelen (İncil ve Kur’an’ı) inkâr ederler. Hâlbuki (Kur’an), ellerinde bulunan (Tevrat’ı) tasdik eden hak bir kitaptır. De ki: «Eğer (size indirilene) inanıyor idiyse, daha önce Allah’ın peygamberlerini niçin öldürüyordunuz?»”

92. “Celâlim hakkı için, Musa size apaçık mucizeler getirmişti de, ardından sizler, (kendinize ve hakikate karşı) büyük bir zulüm işleyerek o buzağayı ilâh edinmişsiniz.”

93. “Hani sizden mîsak (sağlam bir söz) almıştık. Tûr Dağı’nı üzerinize kaldırıp; «Size verdiğimiz (kitaba) kuvvetle sarılın ve dinleyin!» (demiştik). Onlar; «İşittik ve isyan ettik!» dediler. İnkârları sebebiyle kalplerini buzağı sevgisi sarmıştı, (altın buzağıya tapma sevdâsı iliklerine işlemişti.) De ki: «Eğer inanıyorsanız, imanınız size ne kötü şeyler emrediyor!»”

Tefsir:

91. Yahudilere nasihat edilerek:

“–Kime gelmiş olursa olsun, Allah’ın indirdiği kitaplara îman edin! Kur’an da Tevrat gibi Allah tarafından gönderilmiştir. O hâlde Tevrat’a inandığınız gibi Kur’an’a da îman edin!” denildiğinde onlar:

“–Bizi Tevrat’a inanmaya sevkeden sadece onu Allah’ın indirmiş olması değil, bununla birlikte bize göndermiş olmasıdır. Oysa Kur’an bize indirilmiş değildir” cevabını verirler.

Tevrat’tan sonra indirilen İncil’i ve Kur’an’ı inkar ederler. Tevrat’tan önce indirilenleri ise kabûl ederler. Kur’an, efrâdını câmi ağıyârını mâni olan “مَا وَرَاءَهُ”:

Ondan sonrası” tâbirini kullanarak İsrailoğulları’nın suçunu tam olarak sınırlamıştır. Bu da, insafın ve itham esnasında dürüstlüğün en ileri derecesidir.

Daha sonra onların iddialarına cevap verilmeye başlanmış, kendi kitaplarına inanmalarının, hak olan başka bir kitaba imanı engellemeyeceği ve tahrif ettikleri kitaptan yanlarında kalan doğrulara bakarak Kur’an’ın hak olduğunu anlayabilecekleri ifade edilmiştir. Tevrat’a iman ettikleri yönündeki iddianın asılsız olduğu, zira gerçekten iman etmiş olsalardı, onu tasdik eden Kur’an’ı kabul etmeleri gerektiği anlatılmıştır. Çünkü Tevrat’ta, Âhirzaman Peygamberi’nin geleceği ve hangi vasıflarda olacağı bildirilmiş ve ona inanma hususunda kendilerinden mîsak da alınmıştı. Buna rağmen, Cenâb-ı Hak son kitabını indirip:

“Yanızda bulunan (Tevrât’ı) tasdik edici olarak indirdiğim (Kur’an’a) iman edin! Onu inkâr edenlerin ilki sizler olmayın!”¹ buyurunca **“kalplerimiz kilitlidir”** dediler. (Bakara 2/88)

Öyleyse onların; **“Bize indirilene îman ederiz”** sözleri de yalandır. Bunun delili de, Zekeriya ve Yahya (a.s) gibi Allah’ın peygamberlerini öldürmeleridir. Zira bırakın peygamber öldürmeyi, herhangi bir insanı bile haksız yere öldürmek Tevrat’ta yasaklanmıştır.

92. Yahûdilerin bu tür tenâkuz ve inkârları çoktur. Nitekim daha evvel de Musa (a.s), muhtelif mucizelerle gelmişti, ancak bunların tesiri çok az sürdü. İsrâiloğulları bir müddet sonra en ağır günahlara bulaştılar. Hz. Musa Allah (c.c) ile konuşmak için Tûr dağına çıkınca, hemen altından bir buzağı heykeli yapıp ilâh diye ona tapınmaya başladılar. Cenâb-ı Hak bu konuda şöyle buyurur:

“(Tevrat’ı vahyetmek üzere) Musa ile kırk gece vaatleşmiştik. Sonra onun (Tûr’a gitmesinin) ardından, sizler (kendinize ve hakikate karşı) zulümde bulunarak o buzağıyı (ilâh) edinmiştiniz.” (Bakara 2/51)

Îman etmek böyle mi olur? Bu, îman değil, **zulüm**dür. Yani hakka ve hakikate muhâlif davranmak, bir şeyi olması gerektiği şekilde yapmamaktır. Siz, itaat etmeniz gerekirken isyan ettiniz, Allah’a ibadet etmeniz gerekirken buzağıya taptınız, Hz. Muhammed Mustafâ (s.a.v)’i ilk önce kabul etmeniz gerekirken, ilk

¹ Bakara 2/41.

inkâr eden siz oldunuz. Dahası Allah’a verdiğiniz en sağlam sözü fazla zaman geçmeden hemen bozdunuz:

93. Cenâb-ı Hak büyük bir mucize gösterip Tûr Dağı’nı şemsiye gibi üzerlerine kaldırmıştı. (Bakara 2/63; Nisâ 4/154) İsrâiloğulları bu ilâhî azamet karşısında zorla îman ettiler ve söz verdiler. Bu ilâhî mucizeler ve tehditler altında onlara “Tevrat’ta size emredilen şeylere sıkıca sarılın ve güzelce dinleyip itaat edin!” denildi. Ancak onlar, **“İşittik ve isyân ettik!”** deyip günahkâr tavırlarına devam ettiler. Bu küfürleri onları öyle kötü bir hâle sürükledi ki, fitratları, idrak ve iz’anları bozuldu. Altından yaptıkları bir buzağıya tapacak kadar aklî ve mantıkî fesâda uğradılar. (Bakara 2/51, 54; Nisâ 4/153; A’râf 7/152) Hidâyet yolundan ayrılınca, kendilerini altın buzağı sevdisına kaptırdılar. Bütün düşünce, konuşma, hareket ve görünüşleri putperestlikle doldu. Boyanın elbiseye içirilmesi gibi, buzağı şeklinde yaptıkları altın puta tapmanın rengine boyandılar. Nasıl ki su, topraktan çıkan nebâtâtın hayat kaynağıysa, aynen bunun gibi buzağıya tapma sevgisi de onlardan çıkan davranışların kaynağı oldu. İşte küfür, insanı bu şekilde durmadan alçaltır ve nihâyetinde esfel-i sâfiline (aşağuların en aşağısına) sürükleyip perişan eder.

İsrâiloğulları’nın altından bir buzağı yapıp onu ilâh edinmeleri, onların âhireti terk edip tamamen dünyalık toplamaya yöneldiklerini göstermektedir. Bir müddet sonra, âdeta parayı ilâh edindiler. Bu yanlış yolda o kadar ileri gittiler ki, sonunda altından bir put yapıp ona tapınmaya başladılar ve böylece içlerindeki duyguyu herkesin göreceği şekilde müşahhaslaştırdılar. Bugün de “altın” denildiğinde yahûdilerin akla gelmesi, herhalde bu anlayışın bir devamıdır.

Burada, muhabbet cevherini yerinde kullanmanın ehemmiyeti, bir kez daha kendini göstermektedir. İnsan, muhabbeti, lâıyk olan şeye yöneltirse aziz, lâıyk olmayan şeye yöneltirse zelil olur. Yâni muhabbet, ilâhî bir sermayedir. Mü’min, muhabbeti nereye sarfedeceğini ve nerede kullanacağını çok iyi idrak etmelidir. Küllî irâdenin bu lûtfunu ziyân etmemelidir. Yahûdiler Allah’ı ve peygamberlerini sevmeleri gerekirken, dünyalığı ve putları sevdiler, böylece **“işittik ve isyân ettik”** diyecek kadar dipsiz bir alçaklığa düştüler. Bile bile isyân etmek, nesiller boyu devam eden tabiatları hâline geldi. (Nisâ, 4/46)

Eğer bu hâlleriyle hâlâ îman ettiklerini iddia ediyorlarsa, onların îmanı kendilerine ne kötü şeyler emrediyor! Allah’a ve peygamberlerine karşı yaptıkları rezillikleri îmanın gereği zannediyorlarsa, bilsinler ki onlar yanlış ve kötü şeylerdir, kendilerine ebedî zararlar verir. O hâlde, bu hatâlı davranışların kaynağı olan yanlış îmanlarını derhâl kontrol edip ıslâh yoluna gitmeleri elzemdir.

Aynı şekilde, yahûdilerin sâhip olduğu âhiret inancının da düzeltilmesi gerekir. Bunu ifade için buyruluyor ki:

قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمْ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٤﴾ وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٩٥﴾
وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَوٰةٍ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُرْحَرَاحٍ مِّنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعَمَّرَ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾

94. “(Rasûlüm, onlara) **de ki: «Şayet âhîret yurdu(nun saâdeti), Allah katında diğer insanlara değil de yalnızca size mahsus ise ve bu iddianızda sâdik iseniz haydi ölümü temennî edin!»**”

95. “**Onlar, kendi elleriyle önceden yaptıkları (günah ve isyanlar) sebebiyle hiç bir zaman ölümü temennî etmeyeceklerdir. Allah, zâlimleri pek iyi bilir.”**”

96. “**Yemin ederim ki, sen onları hayâta karşı insanların en hırslısı olarak bulursun. Hatta müşriklerden bile daha hırslıdırlar. Onların her biri, bin sene yaşamak ister. Hâlbuki ömrünün uzatılması onu azaptan uzaklaştıracak değildir. Allah Teâlâ onların neler yaptığını hakkıyla görür.”**”

Tefsir:

94. Yahûdiler ve hristiyanlar, dünyada; “**Biz Allah’ın oğulları ve sevgilileriyiz**”² diye kendilerini diğer insanlardan üstün görmekte-dirler. Aynı şekilde âhîrette de imtiyazlı olacaklarına inanarak şöyle demekte-dirler:

“**Sayılı birkaç gün müstesna, bize ateş dokunmayacaktır.**” (Bakara 2/80)

“**Yahudiler yahut hristiyanlar hâriç, hiç kimse cennete giremeyecek-tir...**” (Bakara 2/111)

Cenâb-ı Hak, “**Bu onların kuruntularıdır**” buyurur. (Bakara 2/111)

94. âyet-i kerime, onların yalan ve yanlışlarını en güzel şekilde ortaya çıkarmaktadır. Hakikaten, Cenâb-ı Hakk’ın vaad ettiği; hiçbir gözü görmeyen, hiçbir kulağın işitmediği ve akla hayâle gelmeyen âhîret nimetlerine kavuşacağı kesin olan bir insanın, bu meşakkatler âleminde çile çekip durması anlamsızdır. Onunla bu muhteşem nimetler arasında sadece bir ölüm perdesi vardır. O perdeyi aralayıp rahat ve huzûra kavuşması beklenir. Böyle kimseler en azından ölümden

² Mâide 5/18.

aslâ korkmamalıdır. Nitekim Aşere-i Mübeşşere (cennetle müjdelenen on kişi) başta olmak üzere pek çok sahâbî, ölmekten hiç korkmamış, âhirete kavuşmayı canlarına minnet bilmişlerdir.³ Muhammed bin Münkedir (r.a)'in şu sözü ne kadar ibretlidir:

“Câbir bin Abdullah (r.a) vefat etmek üzereyken ziyâretine gittim ve:

«–Rasûlullah (s.a.v)'e selâm söyle!” dedim. (İbn-i Mâce, Cenâiz, 4)

Yani, ashâb-ı kirâm, cennete girecekleri ve Rasûlullah'a kavuşacakları inancıyla, ölümün zorluklarını unutuyorlardı.

95. Lâkin yahûdi ve hristiyanlar böyle değildir. Ölümü kesinlikle istemez, hatırlarına bile getirmezler. Yanlarında ölümden bahseden biri olsa, “Huzurumuzu kaçırma!” diye onu hemen sustururlar. Çünkü pek çok günah işlemekte ve yaptıklarından Allah'ın râzı olmadığını bilmektedirler. Ancak hevâ ve heveslerine uydıkları için yanlış davranışlardan vazgeçmeyip bâtil îtikatlarla tesellî bulmaya çalışmaktadırlar. Allah Teâlâ, bu zâlimlerin düşüncelerini ve hâllerini çok iyi bildiği için, onlara “ölümü istemeyi” teklif etmiş ve böylece sözlerinin hakikatten ne kadar uzak olduğunu herkese göstermiştir. (Ayrıca bkz. Cuma 62/6-7)

Günümüzde bazı inanç gruplarının büyük nimetlere kavuşma hayâliyle zaman zaman topluca intihar ettiklerini duyuyoruz. Onların bu davranışı, inançlarının doğruluğunu göstermez. Sayıları çok az olan bu insanlar, yaşadıkları buhranlar neticesinde, yanlış bir inanç uğruna ölüp gitmektedirler. Bu intiharları kendilerine fayda değil zarar verecektir. Nitekim Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuşlardır:

“Yahûdiler ölümü temennâ etmiş olsalardı, ölürlük ve cehennemdeki yerlerini görürlerdi.” (Ahmed, I, 248)

96. Yahûdilerin ölümü istemesi bir tarafa, aksine onlar dünya hayatına karşı insanların en hırslıydırlar. Güya ehl-i kitap olan ve bazı şeyleri bilmesi gereken bu insanlar, ilâhî hakikatlerden hiç haberi olmayan câhil müşriklerden bile daha çok sarılırlar dünyaya. Her biri bin sene yaşamak ister.

Aslında onların bu uzun yaşama isteklerinin ardında, âhirete imanlarının zayıflığı ve yaptıkları zulümlerin cezâsını çekme korkusu yatmaktadır. Diğer insanlara karşı, “Allah katında imtiyazlı olduklarını” söyleyerek övünürken, kendi içlerinde Allah'ın azabından kaçmak için çareler ararlar. Ancak, ne kadar dünyaya sarılsalar, hatta bin yıl da yaşasalar, sonunda yine ilâhî azâba dūçâr olacaklardır. Asırlarca yaşamalarının, karşılaşacakları şiddetli azabı hafifletmede en ufak bir te-

³ Ahmed, I, 349; Hâkim, IV, 547/8533; Ebû Nuaym, *Hilye*, I, 142; Zehebî, *Siyer*, I, 359; Zemaşerî, I, 81 (Bakara 2/94 tefsirinde).

siri olmayacaktır. Çünkü Allah, onların yaptığı işlere her yönüyle vâkıftır. İşlerinin zâhirini, bâtınını ve ledünniyâtını tam olarak bilir.

Yahûdiler, Peygamber Efendimiz'e ve müslümanlara o kadar haset ederler ki, düşmanlıklarını Cebrâil (a.s)'a kadar götürürler. Peygamberlik vazifesini bize getirmedi diye ona kin güdecek kadar ahmaklaşırlar:

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى

وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٩٧﴾ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ

لِلْكَافِرِينَ ﴿٩٨﴾

97. “De ki: «Kim Cebrail'e düşman ise şunu iyi bilsin ki, o, Allah'ın izniyle Kur'an'ı, senin kalbinin üzerine; önceki kitapları tasdik edici, mü'minler için bir hidayet rehberi ve müjdeci olarak indirmiştir.”

98. “Kim Allah'a, meleklerine, peygamberlerine, Cebrail'e ve Mikâil'e düşman olursa, bilsin ki, Allah da inkârcı kâfirlerin düşmanıdır.”

Tefsir:

97. Bu âyetler, yahudiler ve onlar gibi çeşitli bahanelerle Âhîrzaman Peygamberi'ne iman etmemekte direnenler hakkında nâzil olmuştur. Yahûdiler Rasûlullah (s.a.v) Efendimiz'e gelerek bir takım sualler sordular. Peygamberden başka hiç kimsenin bilemeyeceği doğru cevapları alınca, bu sefer de vahyi getiren Cebrâil (a.s)'a düşman olduklarını ileri sürdüler. “Vahyi Mikâil (a.s) getirseydi sana iman ederdik” dediler. Kendilerince, Cebrail (a.s)'ın şiddeti, harbi, zorluğu, ağır mes'ûliyetleri, kıtlığı, azâbı ve kan dökmeyi getirdiğini; Mikâil (a.s)'ın da rahmet, yumuşaklık, yağmur, bolluk ve kolaylaştırma meleği olduğunu söylediler. Hatta düşmanlıklarının asıl sebebini biraz daha itiraf ederek:

“Cibrîl bizim düşmanımızdır. Çünkü peygamberliği bizden birine getirmekle emrolunmuşken, başkasına götürdü” dediler. (Vâhidî, s. 34)

Onlar aslında Peygamber Efendimiz'in risâletine hased ediyor, onu kabul etmek istemiyorlardı. Hâlbuki Cebrâil (a.s) sadece bir memur idi. Allah onu kime gönderirse ona giderdi. Kur'an'ı da Allah'ın emriyle Peygamber Efendimiz'in kalbi üzerine indirmişti. Böylece insanlığa en büyük hayrı getirmişti.

Kur'an-ı Kerim, kendinden önceki kitapları tasdik etmektedir. Yahûdiler bunu bildikleri hâlde inatla direnmişlerdir. Diğer taraftan Kur'an, kendisine îman

eden insanları, en doğru yola sevkeder ve onlara ebedî bir saâdet bahşeder. Yahûdilerin Allah Rasûlü'ne ve Kur'an'a iman etmeleri için, bu sebeplerden biri bile kâfî gelir.

Vahiy hâdisesinde normalde Cebrail (a.s), vahyi Allah Rasûlü'ne okuyor, işittiği âyetler, mânâları ile birlikte Efendimiz'in kalbine iyice yerleşiyordu.⁴ Burada ise Kur'an'ın Peygamber Efendimiz'in “**kalbi üzerine**” indirildiği ifade edilerek, vahyin tesirine ve kuvvetine dikkat çekilmektedir. Vahiy, kalbin üzerine yani şuur ve şuuraltının bütün bölümlerine inerek oraya sağlam bir şekilde yerleşir. Böylece, kalbi her yönden tamamen kaplayıp istîlâ ederek büyük bir kesinlik ve karşı konulamaz bir hüküm ifade eder. Vahiy, diğer bütün his ve idrakleri devre dışı bırakarak kalbe yerleşince onunla amel etmek ve onu diğer insanlara ulaştırmak bir zarûret hâline gelir. (Şuara 26/193-194)

98. Allah'ın lutfettiği elçilik vazifesini yapan bir meleğe düşmanlık beslemek, hakikatte onun getirdiği vahye, vahyi gönderen Allah'a, peygamberlere, meleklerle ve hatta yahudilerin çok sevdiklerini söyledikleri Mikâil (a.s)'a düşman olmak demektir. Kim böyle bir düşmanlıkta bulunursa, Allah da o kâfirlere düşman olur. Onlara bir müddet mühlet verse de sonunda şiddetle yakalar ve cezâlandırır.

Âyetteki ifadeden anlaşıldığına göre Allah Teâlâ, îman etmeyen insanların şahsına değil, küfürlerine düşmandır. Küfrü bıraktıklarında onlara derhal dost olur. (Zemahşerî, I, 83)

Yahudilerin bahaneleri ve mantıksız tavırları bitip tükenmez. Onlardan biri de Rasûlullah (s.a.v)'in hiçbir mucize getirmediğini iddia etmeleridir. Nitekim âlimlerinden İbn-i Sûriyâ, Allah Rasûlü (s.a.v)'e:

“–Bize bildiğimiz bir şey getirmedi ve sana apaçık bir mucize verilmedi ki sana tâbî olalım” demişti. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak şöyle buyurdu:⁵

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا الْفَاسِقُونَ ﴿٩٩﴾ أَوْ كَلَّمَا عَاهَدُوا عَهْدًا

تَبَذَهُ فَرِيقٌ مِنْهُمْ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٠﴾ وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ

مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ تَبَذَّ فَرِيقٌ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَانَتْهُمْ

لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠١﴾

⁴ Kıyâme 75/16-19; Tâ-hâ 2/114.

⁵ Vâhidî, s. 34.

99. “(Rasûlüm!) Gerçekten biz sana apaçık âyetler indirdik. Onları ancak fâsıklar inkâr eder.”

100. “Ne zaman bir ahidde bulunsalar, içlerinden bir grup mutlaka onu bozup atacak öyle mi? Doğrusu, onların çoğu iman etmezler.”

101. “Ne zaman onlara Allah katından, yanlarında bulunan kitabı tasdik edici bir rasûl geldiyse ehl-i kitaptan bir grup, sanki (hakikati) hiç bilmiyormuş gibi Allah’ın kitabını kulak ardı etti/umursamadı.”

Tefsir:

99. Yahûdiler, îman etmemek için sonunda bu bahaneyi ileri sürdüler. Ancak Cenâb-ı Hak, Efendimiz’i tesellî ederek kendisine pek çok mucizeler lutfettiğini ve bunları ancak inatçı kâfirlerin inkâr edebileceğini bildirdi.

100. Mâlik bin Sayf:

“–Allah’a yemin olsun ki kitabımızda bizden ne Muhammed’e iman edeceğimize dâir bir ahid alınmıştır ne de başka bir misak!” demişti. Bunun üzerine bu âyet-i kerime nâzil oldu. (Suyûtî, *Lübâb*, s. 18)

Rasûlullah (s.a.v)’in nübüvvetini inkâr eden bütün yahudiler, bu âyetin hükmüne dâhildir. Zaten onların çoğu îman etmezler. (Âl-i İmrân 3/110)

İsrâiloğulları, gerek daha önceki hayatlarında,⁶ gerekse Rasûlullah (s.a.v) zamanında,⁷ verdikleri sözleri devamlı bozmuş, bu zulmü ve hâinliği âdet hâline getirmişlerdi. Âyet-i kerime, istifhâm/sual ile başlayarak onların bu hâlini yadırgamış ve yaptıklarının ne büyük bir yanlış olduğunu göstermiştir. Zira bu tür bir ifade, bahsedilen şeyin çirkinliğini ortaya koyma ve fâilleri azarlama hususunda daha belîğ ve daha tesirlidir.

101. Kendi dinlerine ve peygamberlerine karşı bu sadakatsizliği gösterenlerin, Allah Rasûlü’nün peygamberliğini reddetmesinde şaşılacak bir durum yoktur. Rasûlullah (s.a.v), onların eski kitaplarını tasdik ettiği ve bu kitapları da Son Peygamber’e inanmalarını emrettiği hâlde, Medine yahudileri bunu bilmezlikten gelip, bir bakıma kendi kitaplarını da hiçe sayarak Allah Rasûlü’nün peygamberliğini kabul etmediler. Zaten onların âdeti; isyan, inkâr ve iftirâdır. Durmadan şeytana uyar ve onun peşinden giderler:

⁶ Meselâ bkz. Çıkış, 33/3, 5; Sayılar, 16/12-50, 17.

⁷ Enfâl 8/55-56; Mâide 5/13.

وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكِ سُلَيْمَانَ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا
يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ
أَحَدٍ حَتَّىٰ يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ
وَمَا هُمْ بِبَصَّارِينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا
لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ
﴿102﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَّو كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿103﴾

102. “(Ehl-i kitaptan bir tâife aynı zamanda) Süleyman’ın hükümranlığı aleyhinde şeytanların uydurup okuya geldiği (iftirâlara) tâbi oldular. Hâlbuki Süleyman (a.s) (sihir yaparak) kâfir olmadı. Lâkin şeytanlar kâfir oldular. Çünkü onlar, insanlara sihri ve Bâbil’de Hârut ile Mârut isimli iki meleğe indirilen (bilgileri) öğretiyorlardı. Hâlbuki o ikisi: «Biz ancak imtihan için gönderildik, sakın (öğrettiğimiz bilgileri sihir yapmakta kullanıp da) kâfir olma!» demeden hiç kimseye bir şey öğretmezlerdi. İşte bunlardan, kişi ile hanımının arasını ayıracak şeyleri öğreniyorlardı. Fakat onlar, bununla, Allah’ın izni olmadan hiç kimseye zarar verecek değillerdi. Kendilerine faydalı olanı değil de zarar veren şeyi öğreniyorlardı. Şânıma yemin olsun ki onlar, sihri satın alanların (Allah’ın kitabını bırakıp sihirle meşgul olanların) âhiretten nasibi olmadığını çok iyi bilirler. Kendilerini fedâ ederek karşılığında satın aldıkları şey ne kötüdür! Keşke bilselerdi!”

103. “Şayet onlar iman edip günahlardan sakınsalardı (takvâ sahibi olsalardı), şüphesiz Allah katından kendilerine verilecek sevap daha hayırlı olurdu. Keşke bilselerdi!”

Tefsir:

102. Kitap ehlinin büyük bir kısmı, Allah’ın kitabını ihmâl ve terk ettikleri için bâtil inançlara sahip olur, şeytanların ve şeytanlaşmış insanların uydurduğu yalan yanlış sözlerin peşinden giderler. Tahrif edilen Tevrat’a bakarak Süleyman (a.s)’ın sadece bir kral olduğu, hükümranlığını sihirle sağladığı, kadınlara düşkünlüğü sebebiyle âhir ömründe putlara taptığı gibi iftirâlara inanırlar. (Kitab-ı Mukaddes, 1. Krallar, 11; Vâhidî, s. 35-36)

Hâlbuki Hz. Süleyman (a.s) bir peygamberdi ve sihirle alâkası yoktu. Onun ismi, Kur’ân-ı Kerîm’de on altı defa zikredilir. Keskin zekâsı, engin ilim ve hikmetinden bahsedilir. Bu meziyetleri sayesinde, girift hukûkî ve ictimâî meseleleri hallettiği, kendisine kuşların ve diğer hayvanların dilinin öğretildiği; bitkilere, rüzgâra, hayvanlara ve cinlere hükmettiği; erimiş bakırı kullanarak muhtelif âlet ve edevât yaptığı bildirilir. (Enbiyâ 21/82; Neml 27/15-44; Sebe’ 34/12-21; Sâd 38/30-40)

“Biz Dâvud’a Süleyman’ı verdik. Süleyman ne güzel bir kuldu! Doğrusu o, daima Allah’a yönelirdi.” buyrulur. (Sâd 38/30)

Allah Rasûlü (s.a.v), Hz. Süleyman’ı peygamberler arasında zikredince bazı yahudi hahamları:

“–Muhammed, Dâvud’un oğlunu peygamber sanıyor. Hâlbuki o sadece bir sihirbazdı” dediler. Bunun üzerine Allah Teâlâ bu âyet-i kerimeyi inzâl buyurdu. (Kurtubî, II, 41-42)

Âyet-i kerimede; “Süleyman sihir yapmadı” mânâsı kastedilerek **“Süleyman kâfir olmadı”** buyrulması, sihrin ne kadar tehlikeli ve büyük bir günah olduğunu göstermektedir. Sihir ve büyü, âdetâ küfürle denk tutulmuş, sihri öğreten şeytanların kâfir olduğu ifade edilmiştir.

Sihir, ne olursa olsun, sebebi gizli olan ince şey demektir. Sebebi gizli olduğu için hakikatin zıddına tahayyül olunan yaldızcılık, şarlatanlık, göz boyama ve aldatma şeklinde cereyan eden herhangi bir şeye sihir/büyü denir. Sihri iki kısma ayırmak mümkündür:

1. Sırf yalan ve aldatmadan ibaret olan söz ve fiillerle bir tesir icra etmek,

2. Az çok bir hakikati kötüye kullanarak bir tesirde bulunmak ve bir şey yapmaktır. Bu durumda, sebebi herkes için mâlum olmayan herhangi bir hakikat, insanları iğfal edip aldatmak için kullanıldığında sihir olur. İslâm’a göre ilim muhteremdir ve öğrenilmesi yasaklanan hiçbir bilgi yoktur. Hatta şerrinden korunmak için sihir bile öğrenilebilir. Ancak hiçbir zaman ilmi kötüye kullanmamak gerekir. Bu sebeple sihir yapmak haram, hatta küfürdür. Maalesef günümüzde çok yaygın olan bir günah olarak dikkat çekmektedir.

Nebî (s.a.v) birgün:

“–*İnsanı helâke sürükleyen yedi şeyden sakınınız!*” buyurmuştu. Sahâbîler:

“–Ey Allah’ın Rasûlü, onlar nelerdir?” diye sordular. Rasûl-i Ekrem (s.a.v) şöyle cevap verdi:

“–*Allah’a şirk koşmak, sihir ve büyü yapmak, -dînî bir ceza ile usûlünce öldürülen müstesna- Allah’ın öldürülmesini haram kıldığı bir insanı katletmek,*

faiz yemek, yetim malı yemek, düşmana hücum sırasında harpten kaçmak, hiçbir şeyden haberi olmayan iffetli müslüman kadınlara zina iftirasında bulunmak.”

(Buhârî, Vasââyâ, 23; Tıb, 48; Hudûd, 44; Müslim, İmân, 145)

Yine Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurur:

*“Kim bir düğüm atar ve ona üfürürse sihir yapmış olur. Kim de sihir yaparsa şirke düşer. Kim (fayda umarak hayvan tırnağı, nazarlık gibi câhiliye âdetlerinden) bir şeyi (herhangi bir yere) asarsa, o astığı şeye havâle edilir (Allah’ın yardımından mahrûm bırakılır).”*⁸ (Nesâî, Tahrimü’l-Dem, 19/4076)

Cenâb-ı Hak, Hârût ve Mârût isminde iki meleği Bâbil’e indirmiş ve onlara bazı ince ilmî hakikatleri vermişti. Bu iki melek, hayırda kullanarak istifâde etmeleri için ve bir de imtihan maksadıyla bu bilgileri İsrâiloğulları’na öğretmişlerdi. Hayır için öğrettikleri hakikatler, fesat ehli tarafından kötüye kullanılacak vasıfta olduğundan, melekler herkese kesin bir dille:

“–Biz imtihan için gönderildik, öğrettiğimiz şeyler fitneye müsaittir ve sui-istimal edildiğinde insanı küfre götürür. Sakın bunlarla sihir yaparak küfre girme!” diye tavsiyede bulunurlardı. İnsanlardan ve cinlerden olan şeytanlar ise, böyle hayır telkin edip nasihatte bulunmak bir tarafa, meleklerin öğrettiği hakikatlerle insanlara sihir yapmasını öğretiyorlardı.

İşte yahûdiler, gerek sihirbazlardan gerekse meleklerin öğrettiği hakikatlerden, kişiyle hanımının arasını ayıracak şeyler öğrendiler. Görüldüğü gibi sihir o kadar büyük bir tehlikedir ki, âile gibi birbirine sıkıca bağlı en sağlam yapıyı bile bozabilmektedir. Dünyanın en yakın insanların birbirinden ayıran sihir, komşuları, akrabaları, toplumu ve milletleri ne hâle getirir?! Zira sihir her şeyden evvel ruhlar üzerinde tesir icrâ eder, fikirleri târumâr eder, kalpleri çeler, ahlâkı bozar ve cemiyetleri perişan eder.

Âilede bey ile zevcesinin arası iyi olursa, toplum da sağlam ve kuvvetli olur. Fakat ikisi arasındaki münâsebetler kötü olursa, bütün toplum bozulur. Bu sebeple yahûdiler, en büyük kötülüğü yapıyor, kişiyle hanımının arasını ayırıyorlardı. Allâh Rasûlü (s.a.v), bu husûsun ehemmiyetini anlatmak için şöyle buyurur:

⁸ Hadis-i şerifte, fayda temin etmesi veya zararları defetmesi umularak boyna veya herhangi bir yere, câhiliye devrine âit muska, nazarlık, hayvan tırnağı ve kemiği gibi şeylerin asılması yasaklanmaktadır. Böyle şeyler yapanları Allah, o güvendikleri şeylere havâle eder, yardım ve rahmetinden mahrum bırakır. Kur’ân’dan ve ilâhî isimlerden yazıp teberrüken asmak ise, bu hükmün hâricinde tutulmuş ve câiz görülmüştür. Nitekim Abdullah bin Amr (r.a) küçük çocuklara böyle şeyler takardı. Bunların bir fayda celbedip zararı defedeceğine inanmak ise yine doğru görülmemiştir. Zira şifâyı veren ve kötülükleri defeden ancak Allah Teâlâ’dır. (*Hâşiyetü’s-Sindî ale’n-Nesâî*, Halep, 1986, VII, 112)

“İblis tahtını suyun/denizin üzerine kurar, orayı merkez edinir. Sonra askerlerini dünyanın her tarafına salar. Ona en yakın ve en sevimli asker, en büyük fitneyi koparandır. Askerlerinden biri gelip:

«–Bugün ben şöyle şöyle yaptım!» der. İblis:

«–Hiç bir şey yapmamışsın!» karşılığını verir. Bir diğeri gelir:

«–Ben birinin yakasına yapıştım ve hanımıyla arasını açıncaya kadar peşini bırakmadım» der. Bunun üzerine İblis onu kendine yaklaştırır, kucaklayıp boynuna sarılır ve:

«–Sen ne iyisin, ne güzelsin!» der.” (Müslim, Münâfıkın, 67)

Ancak, söylenenlere bakarak sihri gözde büyüttü, sihirbazların her şeye kâdir olduğu zannına kapılmamalıdır. Hakikî tesir ne sihirde, ne sihirbazda, ne tabiatta, ne ruhta, ne şeytanda, ne de melektedir. Her şey Allah’ın kudret elindedir. Allah Teâlâ, imtihan îcâbı korumasını kaldırırorsa sihirbazlar zarar verebilir, yoksa kendiliklerinden hiçbir şey yapamazlar. Bu sebeple, her şeyden evvel Allah’tan korkmalı, O’na sığınmalı ve O’nun kitabı Kur’ân-ı Kerim’e sarılmalıdır.

Sihir insanlara hep zarar verir, onlara hiçbir faydası olmaz. Bu sebeple, Allah’ın kitabını ve hayırlı işleri bırakıp da sihir gibi zararı büyük bir günahla meşgul olan insanların, âhirette hiçbir nasibi olmayacağı âşikârdır. Böyle insanlar, şeytana ve nefislerine uyup sihirle meşgul olarak aslında kendilerini helâke sürüklemektedirler. Uğruna, ebedî hayatın fedâ edildiği bir anlık dünyâ zevki, ne kötü bir kazançtır! İnsanlar yaptıkları yanlışın büyüklüğünü ah bir bilseler!

103. Bütün bunlara rağmen, ehl-i kitap, Allah’a îman edip günahlardan sakınsalardı, kendileri için daha hayırlı olurdu. Zira rahmeti bol olan Rabbimizin ve receği küçücük bir ecir bile, onların çeşitli entrikalarla insanlardan sağladığı menfaatlerden daha büyük ve daha hayırlıdır.

Bu âyet-i kerime, Cenâb-ı Hakk’ın rahmetinin genişliğini ve tevbe kapısının dâimâ açık olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda, Allah’a îman etmekle birlikte, günahlardan sakınmanın da ne kadar mühim olduğu gözler önüne serilmektedir.

Görüldüğü gibi yahûdiler, Allah Rasûlü’nün peygamberliğine îman etmemek için bitmez tükenmez bahaneler uydurmuş ve muhtelif yalanlara başvurmuşlardır. Bununla birlikte sihrin bir çeşidini tatbik ederek insanları aldatmış, Peygamber Efendimiz’e hürmetle hitap ediyormuş gibi davranıp kendilerince ona hakaret etmeye çalışmışlardır. Binaenaleyh mü’minler, o hasetçilere uymayıp Peygamber (s.a.v) Efendimiz’e sahip çıkmalı ve kıymetini bilmelidirler. Bunu ifade sadedinde Cenâb-ı Hak şöyle buyurur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا انظُرْنَا وَاسْمَعُوا وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٤﴾

مَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ

وَاللَّهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿١٠٥﴾

104. “**Ey îman edenler!** (Peygamber’e) «**Râinâ**» demeyin, «**Ünzurnâ**» deyin ve (söylediklerini) **dinleyip itaat edin! Kâfirler için ise pek elem verici bir azap vardır.**”

105. “(Ey mü’minler!) **Ne ehl-i kitaptan ve ne de müşriklerden inkâr edenler, Rabbinizden size bir hayır indirilmesini istemezler. Hâlbuki Allah, rahmetini dilediğine bahşeder. Allah çok büyük lütuf sahibidir.**”

Tefsir:

104. Kur’an-ı Kerim’de, 90 kadar yerde “*Ey îman edenler*” hitâb-ı ilâhîsi vâkî olmuştur. Bu, müslümanlara şeref bahşeden çok kıymetli bir hitaptır. İnşallah bu ilâhî hitâbın tesiriyle ehl-i îman, emniyet ve huzur içinde yaşayacak ve âhirette büyük lûtuflara nâil olacaktır.

Abdullah bin Mes’ud (r.a), kendisinden nasihat isteyen birine şöyle buyurmuştur:

“Allâh’ın: «**Ey îmân edenler!**» buyurduğunu işittiğinde hemen kulak ver ve onu dikkatle dinle! Çünkü Allâh Teâlâ, bu hitabın ardından ya bir iyiliği emreder ya da bir fenâlıktan sakındırır.” (İbn-i Kesîr, I, 153; Ebû Nuaym, *Hilye*, I, 130)

Burada da Cenâb-ı Hak, mü’minlere, başta Rasûlullah (s.a.v) olmak üzere büyüklerle münâsebetlerde dikkat edecekleri bir edebi tâlim buyurmaktadır. Allah Rasûlü (s.a.v) bir şey anlatırken, ashâb-ı kiram zaman zaman:

“–Râinâ: Bizi gözet, teennî buyur, müsaade et ki anlayalım!” derlerdi. Ancak bu kelime, Arapça’daki “Bizim çoban” mânâsına gelen ve İbrânîce veya Sür-yânîce’de “Dinle a dinlemez olası, dinle a sözü dinlenmez herif!” gibi hakâret mânâsı ihtivâ eden kelimelere benziyordu. Yahûdiler bunu fırsat bilerek ağızlarını eğip bükmeye ve kendilerince Peygamber Efendimiz’e hakâret etmeye başladılar. (Vâhidî, s. 36-37)

Diğer taraftan, “râinâ” sözü müfâale babında olduğu için umûmiyetle iki kişi veya iki zümre arasındaki karşılıklı münâsebetleri, tutum ve davranışları ifade eder ve “Bizi kolla, gözet; sen bizi gözetmezsen biz de seni gözetmeyiz” veya

“Bizi can kulağıyla dinle; sen bizi dinlemezsen biz de seni dinlemeyiz!” mânâlarına gelir. Bu ise Peygamber Efendimiz’e karşı takınılacak bir tavır değildir.

Ayrıca bu kelime, hamâkat, kabalık, hayvânî bir murâkabe ve güdülme gibi hoş olmayan mânâları çağrıştırır.

Bu sebeple Cenâb-ı Hak, mü’minlere, “Râinâ” demeyi yasaklamış ve daha nezih bir üslupla; “Ünzurnâ: Bize bak, bize ilgi göster, bize tebliğde bulunurken mühlet ver, durumumuzu gözet ki sözünü daha iyi kavrayıp anlattıklarını öğrenebilelim!” demelerini emretmiştir. Hatta, dikkatle dinleyip hemen itaat ederek, “Ünzurnâ” demelerine bile ihtiyaç kalmamasını arzu buyurmuştur.

Cenâb-ı Hak, diğer bir âyet-i kerimede şöyle buyurur:

“Yahudilerden bir kısmı kelimeleri yerlerinden değiştirirler, dillerini eğip bükerek ve dine saldırarak (Peygamber’e karşı) «İşittik ve isyân ettik», «dinle, dinlenmez olası» ve «râinâ» derler. Eğer onlar «İşittik ve itaat ettik, dinle ve bizi gözet (ünzurnâ)» deselerdi şüphesiz kendileri için daha hayırlı ve daha doğru olacaktı; fakat küfürleri sebebiyle Allah onları lânetlemiştir. Artık pek az inanırlar. (Nisa 4/46)

Demek ki Rasûlullah (s.a.v) Efendimiz’e karşı saygısızlık bir küfür alâmetidir ve karşılığı elem verici bir azaptır. O hâlde bugünkü mü’minler, Peygamber Efendimiz’e ve onun Sünnet’ine karşı son derece hürmetkâr davranmalıdırlar. Onun nazarına lâyük hâle gelmeye ve onun murâkabesinde yaşamaya gayret etmelidirler.

Burada, konuşup yazarken kelimelerin en güzelini ve mânâların en incisini tercih etmeye de işâret vardır. Anlaşılması zor, yanlış anlamaya müsait ve târizli sözlerden ve mahzurlu şeylere götüren mübahlardan uzak durmak (sedd-i zerâi‘) gerekir. Ayrıca mü’minler, konuşma, davranış, giyinme, âdet, ibadet gibi her hususta kâfirlere benzemekten şiddetle sakınmalıdırlar.

105. Müslümanlar, bu şekilde aleyhlerine çalışan ve gizli hileler kuran kâfirlere karşı ümid beslememelidirler. Zirâ onlar, hiçbir zaman mü’minlerin iyiliğini istemezler. Bu sebeple sözlerine ve zâhirî davranışlarına aldanmamalıdır. Nitekim Medineli müslümanlar, anlaşmalı oldukları yahudilere:

“Gelin Muhammed’e îman edin!” dediklerinde, onlar:

“–Şu bizi çağırdığınız din, bizim dinimizden daha hayırlı değildir. Aslında biz de onun hayır olmasını isterdik!” cevâbını verirlerdi. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak, onları yalanlamak ve mü’minleri îkâz etmek üzere Bakara sûresinin bu 105. âyet-i kerimesini inzâl buyurdu. (Vâhîdî, s. 37)

Hem yahudi ve hristiyanlar hem de diğerk müşrikler, hasedleri sebebiyle, Efendimiz'e peygamberlik vazîfesinin, mü'minlere de Kur'an-ı Kerim'in ihsân edilmesini kabullenemediler. Kendilerinin buna daha lâayık olduğunu düşünerek büyüklendiler. Bu haset ve kibirleri onların îmânına mânî oldu. Ebû Cehil, "bizim kabileden peygamber çıkmadı" diye inkârında inad etti.⁹ Yahûdiler, "Peygamber bizim soyumuzdan olmalıydı" diye düşmanlık ettiler.¹⁰ Müşriklerin ileri gelenlerinden Velîd bin Muğîre:

"-Kureş'in büyüğü ve efendisi olarak ben ve Sakîf'in efendisi Ebû Mes'ûd dururken Muhammed'e mi vahiy indirilecek?! Hâlbuki biz bu iki şehrin büyüğüyüz!" diye kibirlendi.¹¹ Yani onlar, Kur'ân'ın hak olduğunu vicdânen kabul ettiler, lâkin nefsâniyetin galebesi neticesinde, Allâh'ın iradesinde yanlışlık bulacak kadar bir denâete/alçaklığa düştüler. Cenâb-ı Hak buna ne güzel cevap vermiştir:

"Rabbinin rahmetini onlar mı taksim ediyor..." (Zuhruf 43/32)

Böylesine kötü ve tehlikeli duygular taşıyan insanların, müslümanların hayrını istemesi mümkün değildir. Dolayısıyla dikkatli olmak îcâb eder.

Mülk, Allah'a âittir. Dilediğine dilediği gibi lûtfeder. İnsanların elindeki nimetlere haset etmek yerine, Allah'ın fazlından istemelidir. İnsan, Allah'a lâayık ihlâslı bir kul olmaya gayret ettiğinde, O'nun sayısız lûtfuna mazhar olacağı muhakkaktır.

Onlar Kur'ân'a niçin inanmıyorlar ki?! Allah dilediği kitabını hükümden kaldırır, dilediği kitabını indirir. Nitekim önceki kitapları neshetmiş, yerine daha hayırlı olan Kur'ân-ı Kerîm'i indirmiştir:

⁹ İbn-i Kesîr, *el-Bidâye*, III, 113.

¹⁰ Bakara 2/89-90, 109; Nisâ 4/54; Vâhidî, s. 31.

¹¹ Zuhruf 43/31; İbn-i Hişâm, I, 385.